

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE		KATEDRA FYZIKY	
LABORATORNÍ CVIČENÍ Z FYZIKY			
Jméno Ajio666		Datum měření 21.10.2011	
Stud. rok 2	Ročník 2011/2012	Datum odevzdání 11.11.2011	
Stud. skupina	Lab. skupina	Klasifikace	
Čís. úlohy	Název úlohy		
9	Franckův-Hertzův pokus a stanovení excitační energie atomu rtuti		

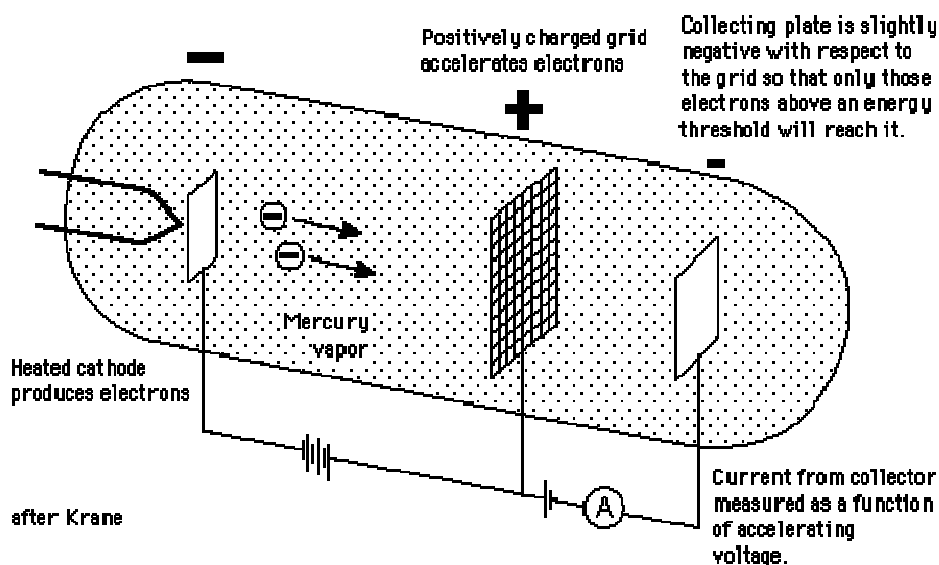
Pomůcky a použité přístroje

- zdroj proměnného urychlovacího napětí
- voltmetr Mastech MY-64
- nanoampérmetr TP 1,5
- regulátor topení
- elektronka

Úkol měření

Proměřit závislost anodového proudu I_A na napětí U_G speciální elektronky ve Franckově-Herzově pokusu. Měření se provádí ve speciální pícce, při teplotě od 160 do 250 °C. Výsledky se poté graficky znázorní. A také se vypočte excitační energie atomu rtuti, které byly ostřelovány urychlenými elektrony, a vlnová délka emitovaného světla.

Přibližné znázornění aparatury:

Naměřené hodnoty – Tabulky

180 °C										
U _g [V]	4,72	5,87	6,40	8,40	9,00	10,90	12,00	13,00	14,00	15,80
I _a [nA]	0,10	0,95	0,60	0,04	0,40	6,50	0,65	0,10	1,80	23,00

220 °C			
U _g [V]	I _a [nA]	U _g [V]	I _a [nA]
5,70	0,04	15,15	0,80
6,80	0,09	15,70	1,50
7,70	0,06	16,60	0,50
9,10	0,03	18,20	0,04
10,00	0,16	19,30	0,20
10,60	0,30	20,00	0,90
11,20	0,45	20,80	1,80
12,00	0,20	21,30	1,00
13,00	0,10	22,20	0,20
13,50	0,04	23,50	0,06
14,30	0,15		

250 °C			
U _g [V]	I _a [nA]	U _g [V]	I _a [nA]
10,90	0,04	25,50	0,25
12,80	0,08	26,50	0,45
14,60	0,04	27,50	0,25
16,00	0,06	29,20	0,07
17,70	0,14	29,90	0,25
19,00	0,06	30,90	0,80
20,30	0,04	32,60	0,24
21,60	0,16	33,70	0,09
22,50	0,18	34,60	0,55
23,35	0,12	35,80	1,80
24,40	0,06		

Tučně vyznačené hodnoty odpovídají minimům a maximům.

Výpočty

Pro zjištění excitační energie atomů jsme využili metodu postupných měření, viz postup v kapitole 7.1 v [2]. Přičemž námi naměřené rozdíly (přírůstky) napětí Δx přímo odpovídají hodnotám energie E . Poté jsme ze získané energie dopočetli i požadovanou vlnovou délku emitovaného světla dle vztahu:

$$\lambda = \frac{c \cdot h}{E}$$

kde c je rychlost světla, h Planckova konstanta a E již získaná excitační energie. Zde použité jednotky pro energii a Planckovu konstantu: $eV \cdot s$ a eV .

Názorné řešení pro teplotu 220 °C:

Excitační energie v jednotkách eV a J .

$$E = \frac{1}{k^2} \left(\sum_{i=k+1}^N x_i - \sum_{i=i}^k x_i \right) = \frac{1}{2} \left(\frac{18,2 - 9,1}{2} + \frac{23,5 - 13,5}{2} \right) = 4,78 \text{ eV}$$

Odhad rozptylu přírůstku napětí Δx (který odpovídá energii E).

$$\begin{aligned} s^2 &= \frac{1}{k^2(k-1)} \sum_{i=1}^k (x_{k+i} - x_i - k\overline{\Delta x})^2 = \\ &= \frac{\left(\frac{18,2 - 9,1}{2} - 4,78\right)^2 + \left(\frac{23,5 - 13,5}{2} - 4,78\right)^2}{2 - 1} = 0,10 \end{aligned}$$

Odhad směrodatné odchylky.

$$\bar{s} = \frac{s}{\sqrt{k}} = \sqrt{\frac{0,10}{2}} = 0,22$$

Vlnová délka emitovaného světla a nejistota.

$$\lambda = \frac{c \cdot h}{E} = \frac{3 \cdot 10^8 \cdot 4,13566733 \cdot 10^{-15}}{4,755} \cdot 10^9 = 260,93 \text{ nm}$$

$$\vartheta_\lambda = \frac{\bar{s}}{E} \lambda = \frac{0,22}{4,67} 260,93 = 12$$

A nakonec vše s nejistotami.

$$E = (4,76 \pm 0,22) \text{ eV} \rightarrow E = (7,62 \pm 0,35) \cdot 10^{-19} \text{ J}$$

$$\lambda = (261 \pm 12) \text{ nm}$$

Pro teplotu 250 °C:

$$E = 4,55 \text{ eV}$$

$$s^2 = 0,2 \quad \bar{s} = 0,1$$

$$\lambda = 272,68 \text{ nm} \quad \vartheta_\lambda = 6$$

$$E = (4,55 \pm 0,10) \text{ eV} \rightarrow E = (7,29 \cdot 10^{-19} \pm 0,16 \cdot 10^{-19}) \text{ J}$$

$$\lambda = (273 \pm 6) \text{ nm}$$

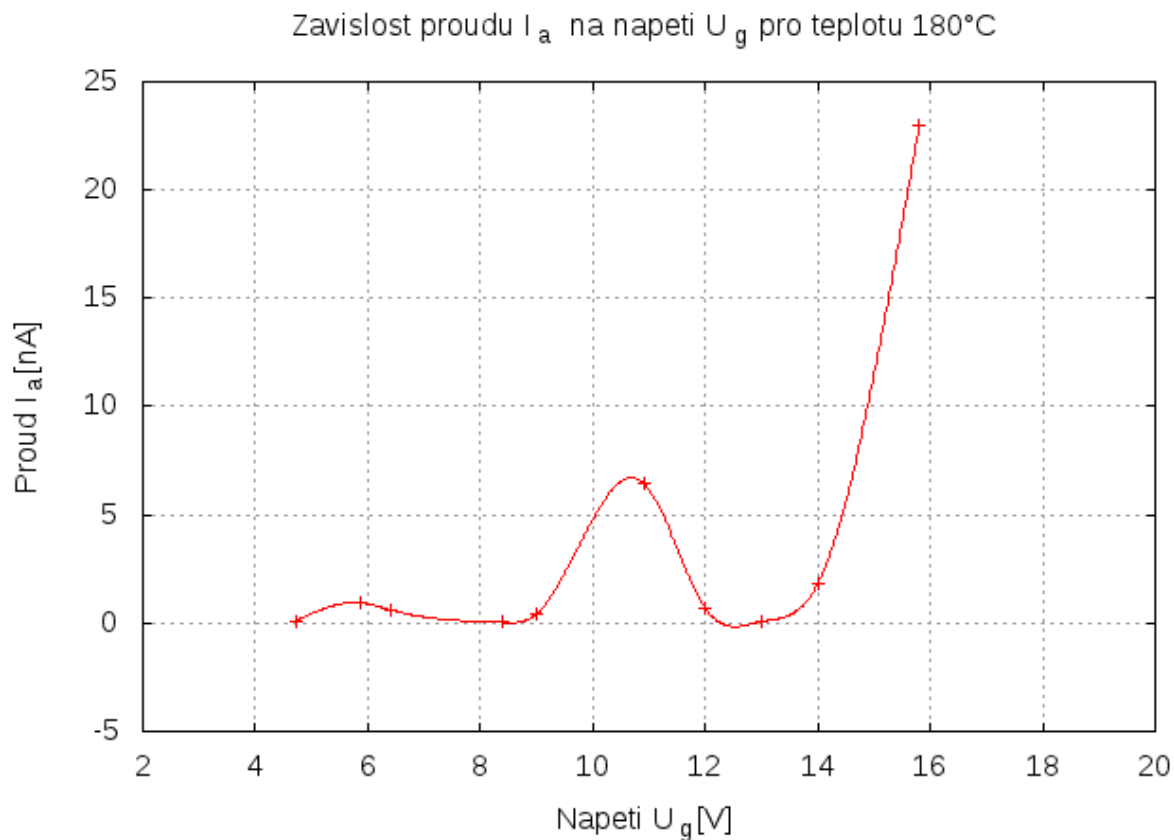
Pro teplotu 180 °C:

$$E = 4,6 \text{ eV} \rightarrow E = 7,369 \cdot 10^{-19} \text{ J}$$

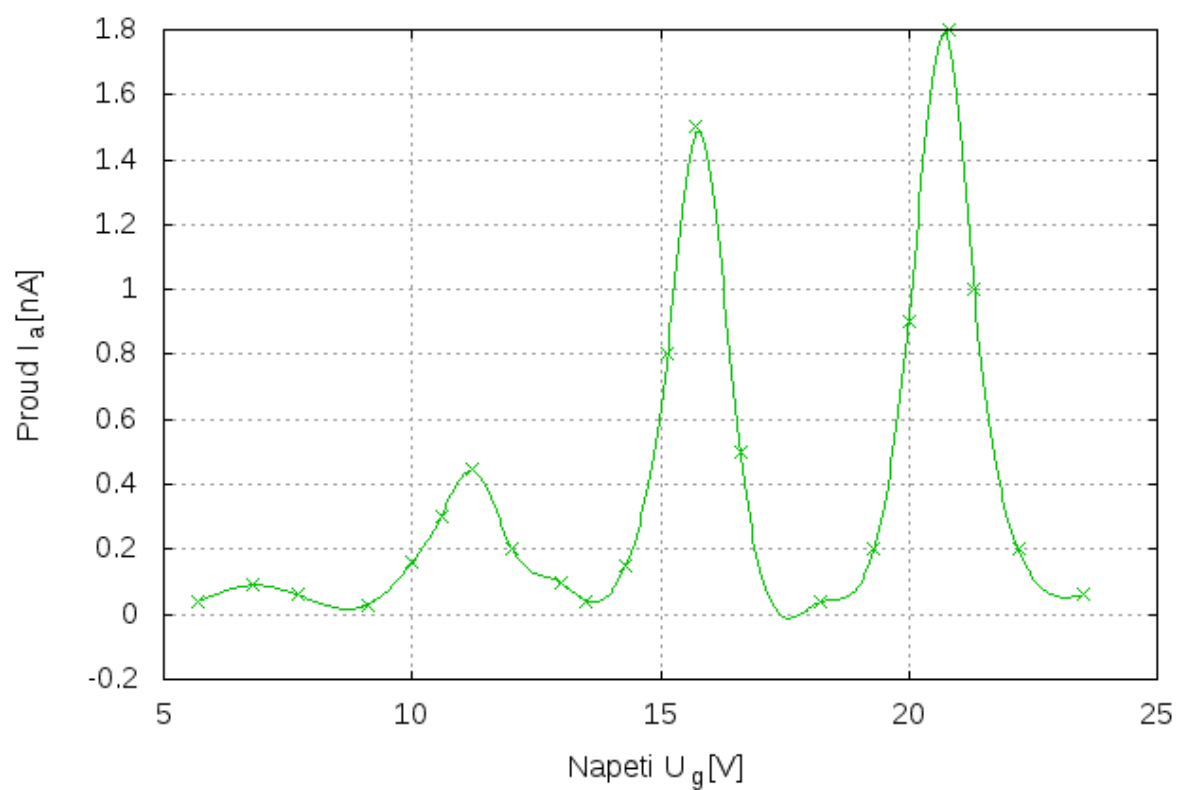
$$\lambda = 270 \text{ nm}$$

(Vzhledem k nedostatku hodnot, určování nepřesností postrádá smysl.)

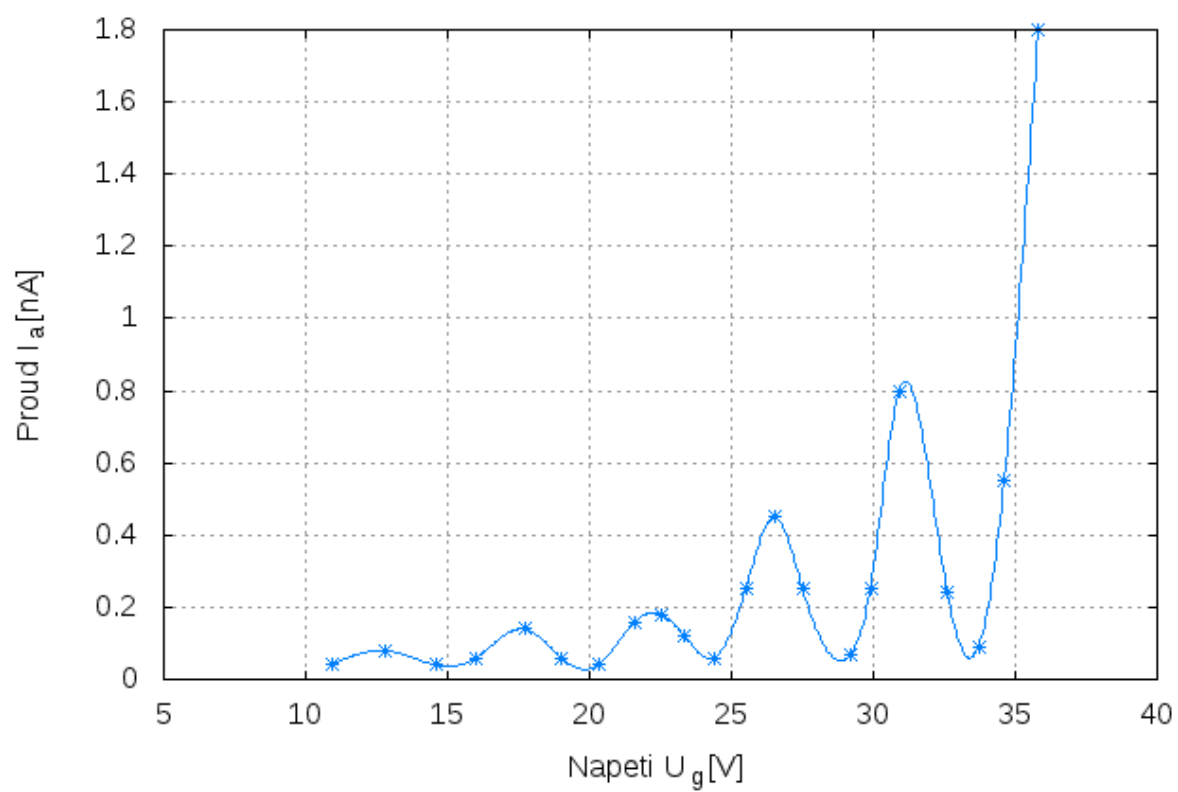
Naměřené hodnoty - Grafy

Zavislost proudu I_a na napeti U_g pro teplotu 220°C

Zavislost proudu I_a na napeti U_g pro teplotu 250°C

Závěr:

Při Franckově-Herzově pokusu jsme zjišťovali pro teploty 180, 220 a 250 °C excitační energii atomů rtuti, které jsme ve speciální pice pro tento pokus určené, ostřelovali elektrony s různou rychlostí.

Pro nejnižší teplotu jsme mnoho hodnot závislosti proudu a napětí nezískaly, kvůli brzkému zažehnutí výboje mezi anodou a katodou. Další, vyšší teploty už byli o poznání optimálnější. Výsledné hodnoty $E = 4,6 \text{ eV}$, $E = (4,76 \pm 0,22) \text{ eV}$ a $E = (4,55 \pm 0,10) \text{ eV}$ (vzestupně dle teploty) se poněkud liší od tabulkové hodnoty 4,9 eV. Podobně tak na energiích závislé vlnové délky emitovaného světla $\lambda = 270 \text{ nm}$, $\lambda = (261 \pm 12) \text{ nm}$, $\lambda = (273 \pm 6) \text{ nm}$ (vzestupně dle teploty). Kde tabulková hodnota je $\lambda = 253,6 \text{ nm}$. Odchylka od tabulkových hodnot pro obě požadované veličiny je tedy skoro 6%.

Dokonalé přiblížení k tabulkám daným hodnotám je samozřejmě při podobných experimentech velmi obtížné, a zatíženo řadou nepřesností. Zde hrál určitě velkou roli analogový ampérmetr s maximálním rozsahem pouhých 100 nA, z kterého nebylo lehké přesně odčítat kvůli nutnosti častého přepínání rozsahu. A také při minimech měřeného proudu se hodnoty dostávali skoro k nule a tedy na samotnou hranici možností ampérmetru.

Použitá literatura

- 1) Laboratorní cvičení z Fyziky I a II na serveru HERODES, <http://herodes.feld.cvut.cz/mereni/>
- 2) Zpracování fyzikálních měření - Studijní text pro fyzikální praktikum, Červenka M., katedra fyziky FEL-ČVUT